

วิธีการวิจัยและการรวบรวมข้อมูล

แนวความคิดสำคัญในการทำวิทยานิพนธ์

คงได้กล่าวแล้วว่าปัญหาการขาดแคลนแพทย์เป็นปัญหาใหญ่และเรื้อรังมานานแล้ว และได้มีการแก้ปัญหานั้นมาหลายครั้งหลายคราหลายวิธี แต่การแก้ปัญหาคงกล่าวยังไม่บรรลุผลเท่าที่ควร เราทราบแต่ว่าการกระจายแพทย์ของเราไปใดสัดส่วนเท่าที่ควรจะเป็น แพทย์ส่วนใหญ่ไม่นิยมออกไปประกอบอาชีพในต่างจังหวัด และนอกจากนี้ยังมีปัญหาแพทย์ที่สำเร็จการศึกษาใหม่ ๆ นิยมเดินทางไปศึกษาอบรมในต่างประเทศเป็นอันมาก ทำให้ดูเหมือนว่าเราเสียแพทย์ส่วนนี้ไปในการกระจายไปสู่ต่างจังหวัด ผสมผสานกับปัญหาที่แพทย์พากันอยู่แต่ในกรุงเทพฯ หรือจังหวัดใกล้เคียง การศึกษาวิจัยเพื่อทราบที่มาแห่งเหตุดังกล่าวว่าอะไร เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้แพทย์ไม่นิยมไปประกอบอาชีพในต่างจังหวัด โดยศึกษาถึงทัศนคติของแพทย์ในต่างจังหวัดเองต่อการปฏิบัติงานในต่างจังหวัดว่ามีสิ่งใดที่ทำให้แพทย์เหล่านี้ประทับใจในการปฏิบัติงานในต่างจังหวัด และมีสิ่งใดที่ทำให้แพทย์เหล่านี้ไม่สนใจในการปฏิบัติงานอาชีพของเขา ซึ่งจะทำให้ได้ทราบสาเหตุที่แน่นอน และศึกษาถึงทัศนคติทำที่ของนักศึกษาแพทย์ที่มีต่อการไปปฏิบัติงานในต่างจังหวัด เพื่อจะเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขสาเหตุเหล่านี้ ทั้งการปรับปรุงแก้ไขสภาพแวดล้อมอันเกี่ยวข้องกับการทำงานในต่างจังหวัด และการอบรมศึกษาในโรงเรียนแพทย์ ซึ่งมีส่วนหล่อหลอมทัศนคติทำที่เหล่านี้ ตลอดจนศึกษาถึงภูมิหลังต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติบุคคลเหล่านี้ เพื่อเป็นแนวทางในการคัดเลือกนักศึกษาแพทย์รุ่นต่อไป ให้สอดคล้องใกล้เคียงกับความต้องการของสังคมต่อไป รวมทั้งศึกษาถึงแผนการณชีวิตของแพทย์และนักศึกษาแพทย์ในการเลือกสถานที่ปฏิบัติงาน

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้คือ

๑. เพื่อทราบทัศนคติ ท่าที ตลอดจนแนวโน้มของแพทย์ต่างจังหวัด และนักศึกษาแพทย์ที่มีต่อการปฏิบัติงานในต่างจังหวัด เพื่อจะได้ทราบถึงสิ่งบกพร่อง และสิ่งสนับสนุนในการปฏิบัติงานในต่างจังหวัด
๒. ศึกษาถึงทัศนคติในการรับใช้สังคม
๓. เพื่อทราบถึงข้อได้เปรียบเสียเปรียบในการปฏิบัติงานในต่างจังหวัด
๔. เพื่อทราบถึงข้อดีและข้อเสียของการปฏิบัติงานในต่างจังหวัด
๕. คาดคะเนอัตราการกำลังของแพทย์ต่างจังหวัด

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาวิจัยได้ทำการศึกษาแพทย์ที่กำลังปฏิบัติงานอยู่ในต่างจังหวัด ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มีความเหมาะสมในการปฏิบัติงานในต่างจังหวัด ย่อมจะทราบถึงสภาพการปฏิบัติงานในต่างจังหวัดได้ดี และได้ศึกษานักศึกษาแพทย์ ซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญทางการแพทย์ต่อไป

แพทย์ ได้ศึกษาแพทย์ที่กำลังปฏิบัติงานในต่างจังหวัดโดยทั่วไป ทั้งในเขตอำเภอเมืองและนอกอำเภอเมือง โดยศึกษาแพทย์ที่ทำงานอยู่ในสถานพยาบาลทั้งของเอกชนและรัฐบาลจำนวน ๕๔๐ คน โดยศึกษาสิ่งต่อไปนี้

๑. ภูมิหลังของแพทย์ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อทัศนคติต่าง ๆ
๒. ทัศนคติต่อการรับใช้สังคม

๓. ความเห็นเกี่ยวกับข้อได้เปรียบเสียเปรียบของการปฏิบัติงานในสถานทีที่กำลังประกอบอาชีพอยู่

๔. ความเห็นเกี่ยวกับข้อได้เปรียบเสียเปรียบของการปฏิบัติงานในต่างจังหวัดโดยทั่วไป

๕. แผนการณชีวิตในอนาคต

๖. ความเห็นเกี่ยวกับเรื่องการศึกษาอนามัยชุมชนต่อการปฏิบัติงานในต่างจังหวัด

นักศึกษาแพทย์ ได้ศึกษานักศึกษาแพทย์ที่กำลังศึกษาอยู่ในปีสุดท้ายของคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี คณะแพทยศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล และคณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน ๑๐๐ คน ในปี พ.ศ. ๒๕๑๖ โดยศึกษาถึง

๑. ภูมิตั้งของนักศึกษาแพทย์ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อทัศนคติต่าง ๆ

๒. ทัศนคติต่อการรับใช้สังคม

๓. ทัศนคติต่อการปฏิบัติงานในต่างจังหวัด

๔. ทัศนคติต่อการแก้ปัญหาการขาดแคลนแพทย์ของรัฐบาลโดยใช้ทุนเรียนแพทย์

๕. แผนการณชีวิตในอนาคตของนักศึกษาแพทย์

๖. ความเห็นเกี่ยวกับเรื่องการศึกษาอนามัยชุมชนต่อการปฏิบัติงานในต่างจังหวัด

ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย

๑. ช่วยให้ทราบทัศนคติ ท่าที ตลอดจนแนวโน้มของแพทย์ต่างจังหวัด และนักศึกษาแพทย์ที่มีต่อการปฏิบัติงานในต่างจังหวัด

๒. ช่วยให้การเข้าถึงสิ่งบกพร่องและสิ่งสนับสนุนในการปฏิบัติงานในต่างจังหวัด ซึ่งเป็นแนวทางแก้ไขสิ่งบกพร่องและส่งเสริมสิ่งสนับสนุนจูงใจให้แพทย์ไปปฏิบัติงานในต่างจังหวัดต่อไป

๓. เป็นแนวทางในการคัดเลือกนักศึกษาแพทย์ให้ตรงกับความต้องการของสังคม

๔. เป็นประโยชน์ต่อฝ่ายบริหารที่จะพิจารณาวางหลักสูตรการศึกษาแพทย์ให้เหมาะสมกับความต้องการของสังคมไทย

๕. ช่วยให้อาจารย์สามารถคาดคะเนอัตราการกำลังของแพทย์ต่างจังหวัดในอนาคต เพื่อหาทางรับสถานการณ์ต่อไป

๖. เป็นแนวทางแก่ฝ่ายบริหารในการแก้ปัญหาการขาดแคลนแพทย์ในต่างจังหวัด

นิยามคำสำคัญต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษา

แพทย์ หมายถึงแพทย์ในต่างจังหวัด

นักศึกษาแพทย์ หมายถึงนักศึกษาแพทย์ปีสุดท้ายในขณะที่ทำการศึกษาวิจัย

ทุนการศึกษาแพทย์ของรัฐบาล เป็นทุนที่รัฐบาลตั้งขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๑๐ เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนแพทย์ โดยกำหนดค่าเล่าเรียนเพิ่มขึ้นในอัตราสูงปีละ ๑๐,๐๐๐ บาท นักศึกษาแพทย์ที่รับทุนนี้ไม่ต้องเสียค่าบำรุงการศึกษาเมื่อจบการศึกษาแล้วต้องปฏิบัติราชการภายในประเทศตามแต่รัฐบาลจะกำหนดสถานที่เป็นเวลา ๓ ปี ถ้าผิดสัญญาจะต้องชดเชยเงินเป็น ๓ เท่าของเงินทุน ในปีพ.ศ. ๒๕๑๕ รัฐบาลได้เพิ่มมาตรการใหม่อีกคือ ให้นักศึกษาแพทย์ที่ผิดสัญญาใช้เงินเป็น ๖ เท่า และปีการศึกษา ๒๕๑๖ รัฐบาลให้นักศึกษาแพทย์ทุกคนรับทุนเหมือนกันหมด ไม่มีสิทธิ์เลือกรับทุนหรือไม่รับทุนก็ได้ยกเว้นในครั้งแรก

ECFMG (Educational Council for Foreign Medical Graduates) เป็นการสอบเทียบมาตรฐานแพทย์ในสหรัฐอเมริกา แพทย์ผู้สอบ ECFMG ได้สามารถที่จะมีสิทธิทำงานในสหรัฐอเมริกาได้ การสอบเทียบมาตรฐานแพทย์ได้เริ่มก่อตั้งขึ้นในสหรัฐอเมริกาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๘๘

การสอนอนามัยชุมชน (Community Health) หรือเวชศาสตร์ชุมชน (community Medicine) หมายถึงการสอนเกี่ยวกับการแพทย์ในต่างจังหวัด โดยให้นักศึกษาแพทย์ได้มีโอกาสออกไปฝึกงานทางการแพทย์ในต่างจังหวัด เพื่อสัมผัสกับปัญหา และมีประสบการณ์ในการแก้ปัญหาในเรื่องการดูแลรักษาความเจ็บไข้ในต่างจังหวัด

บอร์ด (Board Certificate) คือใบรับรองคุณวุฒิของแพทย์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง ซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยคณะกรรมการแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ หลังจากได้มีการศึกษาและฝึกฝน มีความรู้และความชำนาญในระดับมาตรฐาน

วิธีการวิจัยและการรวบรวมข้อมูล

๑. ประชากรที่ศึกษา

ประชากรที่ศึกษาวิจัยแยกเป็น ๒ กลุ่มคือ

แพทย์ ศึกษาแพทย์ในต่างจังหวัดทั่วประเทศทั้งในเขตอำเภอเมืองและนอกอำเภอเมือง ซึ่งกำลังปฏิบัติงานในสถานพยาบาลทั้งของรัฐบาลและเอกชนจำนวน ๕๕๐ คน

นักศึกษาแพทย์ ได้เลือกศึกษาวิจัยเฉพาะนักศึกษาแพทย์ปีสุดท้ายของคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี คณะแพทยศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล และคณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัย

เชียงใหม่ จำนวน ๑๐๐ คน สาเหตุที่เลือกศึกษาเฉพาะนักศึกษาแพทย์ปีสุดท้าย เพราะเห็นว่านักศึกษาแพทย์เหล่านี้ใกล้จะสำเร็จการศึกษาแล้ว ขอมมีแนวความคิด ทศนคติ และท่าทีต่อเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เช่นการเลือกสถานที่ประกอบอาชีพ ทศนคติต่อสถานที่ประกอบอาชีพต่าง ๆ ฯลฯ ตลอดจนมีแผนการณชีวิตที่แน่นอนกว่านักศึกษาแพทย์ปีอื่น ๆ

๒. แบบสอบถาม

ดังนี้

แบบสอบถามที่ใช้เพื่อศึกษาวิจัยแพทย์และนักศึกษาแพทย์มีสาระสำคัญ

แพทย์

๑. ลักษณะทั่วไปของแพทย์
๒. ทศนคติต่อการรับใช้สังคม
๓. สถานที่ปฏิบัติงาน
๔. แผนการณชีวิตในอนาคต
๕. ความเห็นเกี่ยวกับการศึกษานามัยชุมชน
๖. ทศนคติต่อการปฏิบัติงานในทางจังหวัด

นักศึกษาแพทย์

๑. ลักษณะทั่วไปของนักศึกษาแพทย์
๒. ทศนคติต่อการรับใช้สังคม
๓. ความเห็นเกี่ยวกับทุนเรียนแพทย์ของรัฐบาล
๔. แผนการณชีวิตในอนาคต
๕. ความเห็นเกี่ยวกับการศึกษานามัยชุมชน
๖. ทศนคติต่อการปฏิบัติงานในทางจังหวัด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้เก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ โดยวิธีการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์หลังจากที่ได้แก้ไขข้อบกพร่อง เมื่อได้ทดลองใช้แล้วกับแพทย์และนักศึกษาแพทย์จำนวนหนึ่งคือ ทดลองใช้แบบสอบถามสำหรับแพทย์ทางจังหวัดกับแพทย์ฝึกหัดโรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก และแพทย์ของคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาริบัติ รวม ๒๐ ชุด และทดลองใช้แบบสอบถามสำหรับนักศึกษาแพทย์ปีสุดท้าย กับนักศึกษาแพทย์ก่อนปีสุดท้ายของคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาริบัติ จำนวน ๒๐ ชุด ในเดือนตุลาคม ๒๕๑๖ จึงส่งแบบสอบถามไปยังแพทย์ทั่วประเทศ ยกเว้นกรุงเทพฯ ตามสมุดรายชื่อแพทย์ของบริษัทยาปี ๑๙๙๐ และรายชื่อแพทย์โรงพยาบาลและศูนย์การแพทย์และอนามัยชนบทในสังกัดกรมการแพทย์และอนามัยปี ๑๙๙๑ ซึ่งเป็นรายชื่อล่าสุดในขณะนั้น ประมาณ ๒,๐๐๐ ชุด และให้ระยะเวลาในการตอบกลับ ๑ เดือน แบบสอบถามถูกส่งกลับเพราะการโยกย้ายที่อยู่ ๑๑๗ ชุด แบบสอบถามที่ตอบกลับและใช้ได้ ๕๕๐ ชุด

สำหรับนักศึกษาแพทย์ได้ส่งแบบสอบถามไปยังตัวแทนของนักศึกษาทั้ง ๔ โรงเรียนแพทย์ จำนวน ๓๕๐ ชุด ตามจำนวนนักศึกษาแพทย์ในขณะนั้น ให้แจกให้กับนักศึกษาแพทย์ปีสุดท้ายและเก็บส่งคืนเท่าที่จะได้ ได้แบบสอบถามส่งกลับมา ๑๐๐ ชุด

หลังจากนั้นก็นำข้อมูลมากำหนดรหัส ลงรหัส เจาะบัตร และนำบัตรที่เจาะแล้วเข้าเครื่องนับแยกบัตรเพื่อนับจำนวน แล้วนำเสนอในรูปตารางเป็นเปอร์เซ็นต์ แสดงถึงข้อเท็จจริง ที่ค้นคิด ทำที่ เกี่ยวกับการปฏิบัติงานในชนบท อันจะแสดงให้เห็นภาพสาเหตุของปัญหาการขาดแคลนแพทย์

ข้อจำกัดในการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการขาดแคลนแพทย์ในต่างจังหวัดครั้งนี้ ส่วนใหญ่ศึกษาจากแบบสอบถามที่ส่งไปยังประชาชนผู้เกี่ยวข้อง คือแพทย์ที่กำลังปฏิบัติงานอยู่ในต่างจังหวัดซึ่งตอบกลับมาประมาณ ๒๖.๑ % และจากนักศึกษาแพทย์ชั้นปีสุดท้ายของ ๔ โรงเรียนแพทย์ที่ตอบกลับมาประมาณ ๒๕ % เพื่อให้ได้ประโยชน์ยิ่งขึ้นผู้ที่ทำการศึกษาวินิจฉัยต่อไปควรไปดูสถานที่ทำงานของแพทย์ในต่างจังหวัด และสัมภาษณ์แพทย์ต่างจังหวัดเป็นรายบุคคลประกอบด้วย